

ศึกษาวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมกคณตียสูตร

AN ANALYTICAL STUDY OF CONTROLLING FACULTY AS APPEAR IN MAGANDIYA SUTTA

พรรัตน์ ตั้งธนะพงศ์

Pondrut Tangtanapong

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: pondrut2555@gmail.com

Received 13 August 2023; Revised 31 December 2024; Accepted 31 December 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของมกคณตียสูตร 2) เพื่อศึกษาการสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมกคณตียสูตร 3) เพื่อวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมกคณตียสูตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลในคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) พระสูตรนี้เกิดขึ้นที่เมืองกัมมาสธัมมะ แคว้นกुरु พระพุทธเจ้าแสดงธรรมเรื่องการสำรวมอินทรีย์แก่มกคณตียปริพาชก ด้วยทรงพิจารณาว่าบุคคลนี้มีอุปนิสัยที่จะบรรลุอรหัตตผล สามารถเจริญปัญญาในพระพุทธศาสนา โดยยกอุปมา-อุปไมยขึ้นแสดง 3 เรื่อง คือ เปรียบกามของมนุษย์กับกามทิพย์ เปรียบผู้บริโภคนกเหมือนคนเป็นโรคเรื้อน เปรียบผู้บริโภคนกเหมือนคนตาบอด ดังพุทธพจน์ว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง 2) การสำรวมอินทรีย์ 6 คือ 1) จักขุอินทรีย์ 2) โสติดินทรีย์ 3) ชานินทรีย์ 4) ชิวหินทรีย์ 5) กายินทรีย์ 6) มนินทรีย์ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างความสุขในลัทธิของมกคณตียปริพาชก อันเป็นความสุขทางโลกียะ กับความสุขในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน 3) การเกิด-ดับ คุณ-โทษ และอุปายเครื่องสลัดออกจากกามคุณ 5 เป็นความแตกต่างระหว่างลัทธิมกคณตียปริพาชก กับพระพุทธศาสนา เป็นจุดที่ทำให้มกคณตียปริพาชกเปลี่ยนจากปุถุชน เป็นอริยบุคคล และบรรลุอรหัตตผลในที่สุด

องค์ความรู้ในงานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า เราไม่สามารถปิดกั้นกามคุณ 5 ได้ หากแต่สามารถไตร่ตรองพิจารณา ไคร่ครวญ ไม่ยินดียินร้าย ในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัส ซึ่งเรียกว่า การสำรวมหรืออินทรีย์สังวร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับโลกเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: การสำรวมอินทรีย์; อินทรีย์สังวร; อินทรีย์ 6; กามคุณ 5

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the background and essence of the Magandiya Sutta, 2) to study the controlling faculties as appear in Magandiya Sutta and 3) to analyze the controlling faculties as appear in Magandiya Sutta. It is a documentary research (Documentary Research) based on the information in the Thai Tripitaka scriptures. The result of research article found that; 1) This sutta occurred in Kammasadhamma, Kuru region. considering that this person had the character to attain Arahatta-phala able to develop wisdom in Buddhism. By raising up a metaphor - a metaphor to show 3 things: Comparing human eroticism with clairvoyant passions, The consumer of sexual desires is like a leper, Compare the consumer of sensual desires to a blind person. As the Buddha said, no disease is a great fortune. Nirvana is extremely blissful. 2) The content of sutta has mentioned the six senses-faculties (Indriya) Cak- khundriya Sotindriya Ghanindriya Jivhindriya Kayindriya Manindriya. This makes a distinction between happiness in Magandiya's creed. which is worldly happiness and happiness in Buddhism is nirvana. 3) Birth-death, virtue-harm, and the trick to escape from the five-sensual pleasures were the differences between Magandiya with Buddhism. It is the point where Magandiya passed away from being a mortal. be a noble person and eventually attained Arahatta-phala

Knowledge in this research article, point out that We can't block the five senses, but we can contemplate, consider, contemplate. In what arises from seeing, hearing, smelling, tasting, touching, which is called Controlling or Sense-restraint to apply for today's technology world.

Keywords: the controlling faculties; sense-restraint; six senses-faculties; the five sensual pleasures

บทนำ

ในสมัยพุทธกาล มีนักบวชนอกพระพุทธศาสนาหลายกลุ่ม หรือเรียกว่า อัญญเดียรธีย์ (พระมหาประกาศิต: 2561) เป็นกลุ่มที่มีวัตรปฏิบัติในการเจริญสมาธิตามหลักคำสอนในลัทธิของตนเอง เพื่อความหลุดพ้นเป็นต้น หากแต่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่สามารถหลุดพ้นจากชั้น 5 ได้ ยังต้องเวียนว่าย ตายเกิดในสังสารวัฏ ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนามีก่อกำเนิดขึ้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้ชอบโดยพระองค์ สั่งสอนสาวกในพระพุทธศาสนาให้หลุดพ้นจากชั้น 5 รู้ชัดตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น มีสาวกในพระพุทธศาสนามากมายที่บรรลุนิพพาน พระพุทธองค์ทรงอธิบายถึงการเจริญสมาธิ อันเป็นความสุขในระดับโลกียะ ในพระพุทธศาสนามีความสุขที่ยิ่งกว่า คือ ความสุขในระดับโลกุตระญาณ อันเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เหล่าอัญญเดียรธีย์ ขอบรรพชา

อุปสมบทในพระพุทธศาสนา ละทิ้งศาสดาเดิมของตนเอง และยอมรับพระพุทธองค์เป็นพระศาสดาแทน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัย บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสำรวมอินทรี การพัฒนาในอินทรีสังวร (สุภีร์ ทุมทอง, 2554) และ การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสังวรสูตร (จะเด็จ คงสุศรี, 2561) เนื้อหางานวิจัยจะเน้นไปในหลักธรรมส่วนมาก และหลักปฏิบัติ ซึ่งเหมาะกับผู้ที่มีความรู้ในเบื้องต้นมาก่อน หากแต่บุคคลที่ไม่มีความรู้ในพระพุทธศาสนามาก่อน อาจจะไม่สามารถเข้าใจที่มาที่ไปได้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอ มาคณติยสูตร โดยอาศัย มาคณติยปริพาชกเป็นตัวเดินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้มีความใกล้เคียงกับปุณณในโลกลปัจจุบันนี้ จะทำให้เกิดความเทียบเคียงอย่างเห็นได้ชัดจนยิ่งขึ้น

อายตนะ 6 หรือทวารทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่มีในมนุษย์ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย เมื่อทวารทั้ง 6 เริ่มทำหน้าที่ของตนเอง ตาเริ่มการมองเห็น หูเริ่มการได้ยินเสียง จมูกเริ่มการได้กลิ่น ลิ้นเริ่มการรับรู้รส กายเริ่มการรับรู้การสัมผัส และใจเริ่มการรับรู้อารมณ์ การทำงานของทวารทั้ง 6 ไม่ได้เริ่มพร้อมกันทั้ง 6 หน้าที่ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรม และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละเวลานั้นๆ เช่น เมื่อรับประทานอาหาร รูปภาพอาหารที่เห็นจะเป็นหน้าที่ของตา ก่อนจะตักอาหารเข้าปาก เมื่อตักอาหารเข้าปากแล้ว การรับรู้รสจะเป็นหน้าที่ของลิ้น ส่วนมือที่หยิบจับช้อนตักอาหารเข้าปาก เป็นหน้าที่ของกาย (มือ) ซึ่งการทำงานในแต่ละหน้าที่จะสัมพันธ์กันต่อเนื่องกัน ในเวลาอันรวดเร็ว มนุษย์จึงมีการรับรู้เพียงว่า เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทุกๆ ไป มิได้แยกออกเป็นส่วนๆ ชัดเจนอย่างนี้ ถ้าเช่นนั้นทวารทั้ง 6 จะเป็นต้นเหตุของปัญหาต่างๆ ได้อย่างไร การรับรู้ของทวารทั้ง 6 เป็นจุดเริ่มต้นของความต้องการทุกๆ สิ่งบนโลกใบนี้ ตาทำหน้าที่ในการเห็น เมื่อมีวัตถุที่มีรูปร่าง สี สัน ลวดลาย สวยงามมากระทบกับตา ใจที่ทำหน้าที่ในการรับรู้อารมณ์ เกิดเป็นความต้องการ ความอยากได้ (ตัณหา) ขึ้นมา เมื่อความอยากได้เพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุผลประกอบต่างๆ เข้าข้างตนเองว่ามีความจำเป็นจะต้องนำไปใช้ ความต้องการครอบครองเพื่อเป็นเจ้าของวัตถุสิ่งนั้น (อุปาทาน) จะบังเกิดขึ้นในทันที ณ เวลานั้น หากมนุษย์สามารถจับจองเป็นเจ้าของวัตถุสิ่งนั้นได้ จะเกิดความสุขขึ้นมา แต่หากมนุษย์ไม่สามารถจับจองเป็นเจ้าของวัตถุสิ่งนั้นได้ จะเกิดความทุกข์ขึ้นมาแทนที่ ดังนั้นทวารทั้ง 6 สามารถก่อให้เกิดความสุข และความทุกข์ แก่มวลมนุษยชาติได้ และสิ่งที่มนุษย์บริโภคใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส สิ่งนี้เรียกว่า “กามคุณ 5”

โดยธรรมชาติของคนเรา เลือกว่าจะแสวงหาความสุขสบายให้กับชีวิต การประกอบสัมมาชีพได้ทรัพย์สินเงินทองมา เพื่อนำไปใช้จ่ายสิ่งต่างๆ ให้ชีวิตของตนเองมีความสุข สบาย เต็มเต็มในส่วนที่ยังขาดอยู่ ไม่มีใครเลือกที่จะแสวงหาความสุขให้กับตนเอง แต่การเกิดเป็นมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา จะต้องพบเจอกับความสุข และความทุกข์ ทั้ง 2 อย่างไปพร้อมๆ กัน การที่จะดำรงชีวิตที่มีทั้งสุข และทุกข์ไปพร้อมกัน จำเป็นต้องศึกษาหลักธรรมคำสอน ซึ่งพระพุทธองค์แสดงธรรมแก่บุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งภิกษุ ภิกษุณี พราหมณ์ ปริพาชก กษัตริย์ คหบดี ฯลฯ เมื่อเราต้องเผชิญกับความสุข หรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิต เราจะสามารถผ่านไปได้ด้วยดี ดังปรากฏในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย พร้อมทั้งอรรถกถา ปกรณ์วิเสส และหนังสือที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย บทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาทำการศึกษา วิเคราะห์ และเชื่อมโยงให้ใกล้เคียงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในโลกลปัจจุบัน เพื่อให้เข้าถึงงานวิจัยได้ง่าย

บทความวิจัยนี้ นำเสนอความเป็นมาและสาระสำคัญที่ปรากฏในมาคณติยสูตร โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเจริญในทวารทั้ง 6 ของลัทธิมาคณติยปริพาชก อันเป็นบ่อเกิดของกามคุณ 5 และการสำรวมในทวารทั้ง 6

ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงการรักษาดีแล้ว การฝึกดีแล้ว การคุ้มครองดีแล้ว การสำรวมดีแล้วในทวารทั้ง 6 พร้อมทั้งกล่าวถึงอินทรีย์ 6 ที่ทำหน้าที่และความเป็นใหญ่ของตนเอง ในการรู้การเกิด การดับ คุณ โทษ เครื่องสลัดออกจากกามคุณ ด้วยการไตร่ตรอง พินิจพิจารณา ไม่ยินดียินร้ายในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันเกิดจากกามคุณ ย่อมนำพาให้เกิดความบริสุทธิ์ในศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นธรรมในพระพุทธศาสนา มาคณฺทียปริพาชกก้าวข้ามความเป็นปุถุชนในลัทธิของตนเอง สู่ความเป็นอริยะบุคคล ตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้แจ้งในพรหมจรรย์ บรรลุอรหัตตผลเป็นที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของมาคณฺทียสูตร
2. เพื่อศึกษาการสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคณฺทียสูตร
3. เพื่อวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคณฺทียสูตร

การทบทวนวรรณกรรม

การต่อสู้กับกามกิเลส เป็นสงครามอันยิ่งใหญ่ หากพิจารณาให้รู้แจ้งเห็นจริง ก็ถอนได้ แต่คนเราที่มีความทุกข์ ความสุข อยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะไม่ยอมรับความจริง จะรับแต่สุขอย่างเดียว ไม่รับความทุกข์ การพิจารณาตัวเอง ตักเตือนตัวเอง แก้ไขตัวเอง โดยหมั่นพิจารณาตัวเอง เมื่อสิ้นวันหนึ่ง สิ้นสัปดาห์หนึ่ง สิ้นเดือนหนึ่ง และสิ้นปีหนึ่ง เป็นการสำรวจความประพฤติปฏิบัติว่า ได้กำไร หรือขาดทุน ทั้งที่เป็นวัตถุ และจิตใจ เพื่อจะได้หันมามองตัวเอง ถามตัวเองว่า สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตประจำวัน ที่ควรประพฤติปฏิบัติ คืออะไร ได้ทำให้สมบูรณ์แล้วหรือไม่ กิเลสชั้นพื้นฐาน คือ โลภ โกรธ หลง หรือ ตัณหา ทิฐิ มานะ ริษยา จำเป็นต้องมีการจัดการ หรือ การปฏิบัติวิปัสสนาเข้ามาช่วยเหลือ กิเลสแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) วิดีกมกิเลส คือ กิเลสอย่างหยาบ (2) ปริยฐานกิเลส คือ กิเลสอย่างละเอียด และ (3) อนุสัยกิเลส คือ กิเลสที่เป็น “อนุสัย” นอนเนื่องในขันธสันดาน ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ และวิธีในการปราบกิเลสแต่ละชนิด ได้แก่ (1) กิเลสอย่างหยาบเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางกายกรรม วจีกรรม จึงปราบได้ด้วยศีล การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “วิกขัมภนพหาน” (2) กิเลสอย่างละเอียดเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางมโนกรรม จึงปราบได้ด้วยสมาธิ ด้วยฌาน การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “ตทังคพหาน” และ (3) กิเลสที่เป็นอนุสัย เป็นกิเลสที่นอนเนื่อง การปราบจึงต้องใช้ปัญญาในการปราบ เป็นการปราบจากภายใน ด้วยกำลังของธรรมที่สามารถปราบได้ การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “สมุจเฉทพหาน”

พระภิกษุในธรรมวินัย ตามหลักพระพุทธศาสนา มีหลักปฏิบัติ คือ ปาริสุทธิศีล 4 – ศีลคือความบริสุทธิ์ ศีลเครื่องทำให้บริสุทธิ์ ความประพฤติดีบริสุทธิ์ที่จัดเป็นศีล ประกอบด้วย (1) ปาฏิโมกขสังวรศีล – ประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบท เว้นจากข้อห้าม ทำตามข้ออนุญาต (2) อินทรีย์สังวรศีล – ความสำรวมอินทรีย์ ระวังไม่ให้บาปอกุศลธรรมครอบงำ เมื่อรับรู้ด้วยอินทรีย์ทั้ง 6 (3) อาชีวปาริสุทธิศีล – ความบริสุทธิ์แห่งอาชีวะ เลี้ยงชีวิตโดยชอบ ไม่หลอกหลวงคนอื่นเลี้ยงชีพ (4) ปัจจยสันนิสิตศีล – ศีลที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 ได้แก่ ปัจจัยปัจจเวกขณ์ คือ พิจารณาใช้สอยปัจจัยสี่ ให้เป็นไปตามความหมาย และประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ ไม่บริโภคด้วยตัณหา เมื่อศีลมีความสมบูรณ์ ทำให้สติเกิดความตั้งมั่น ย่อมรู้ชัดความจริงที่เกิดขึ้นได้ ส่วนพระนวกะ หรือพระบวชใหม่

ก็มีปฏิปทาในส่วนที่เป็นพระนวกะด้วย คือ แนวทางการพัฒนาอินทรีย์สังวรของพระภิกษุนวกะในสังคมปัจจุบัน พระนวกะในปัจจุบัน ยังมีความเจริญทางด้านโลกียะในจิตใจอยู่ เนื่องด้วยยังเป็นพระใหม่ และเป็นการบวชในระยะสั้น จึงขาดความสำรวมในอินทรีย์ จำเป็นต้องมีสติในการกำหนดกายหยาบเป็นเบื้องต้น การสำรวมอินทรีย์จึงเป็นฐานที่ง่ายสำหรับพระนวกะ ผู้เริ่มฝึกใหม่ ต่อจากนั้นเป็นศึกษาการพิจารณาอินทรีย์ 6 เพื่อให้เกิดปัญญาในการเจริญวิปัสสนาภาวนา ซึ่งกล่าวถึงอินทรีย์ 6 หมายถึง เครื่องหมายของความเป็นใหญ่ ความสำคัญของอินทรีย์ 6 คือ เป็นเหตุให้บรรลุนิพพาน และเป็นเหตุให้จิตหลุดพ้น การสำรวมอินทรีย์ 6 สามารถสำรวมตามหลักปธาน 4 ตามหลักอินทรีย์สังวร และการมีสติสัมปชัญญะ การบรรลุนิพพานจำเป็นต้องอาศัยอินทรีย์ 4 ได้แก่ (1) ศรัทธา – ความเชื่อ (2) วิริยะ – ความเพียร (3) สติ – ความระลึกได้ (4) สมาธิ – ความตั้งมั่นจิต (5) ปัญญา – ความรู้ทั่วชัด หรือเรียกว่า พละ 5 และการพัฒนาอินทรีย์ – อบรมบ่มอินทรีย์ให้แก่กล้า 4 ประการ คือ (1) สติสังวร – เอาสติระมัดระวังอินทรีย์ 6 ไม่ให้กิเลสเข้าครอบงำจิตใจ (2) ญาณสังวร – เอาความรู้ทำการพิจารณาอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้น (3) ขันติสังวร – เอาความอดทนเข้าข่มความรู้สึกที่เกิดจากอินทรีย์ 6 ให้หมดไป (4) วิริยสังวร – เอาความเพียรเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของตนเอง, วิธีอบรมบ่มอินทรีย์ให้กล้า ประกอบด้วย 5 ประการ (1) มีมิตรดี (2) มีศีล (3) ฟังกล่าววัตถุ-เครื่องขัดเกลากิเลส (4) มีความเพียร (5) เป็นผู้ไม่มีปัญญา

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องอินทรีย์ที่ปรากฏในงานวิจัยต่างๆ นั้น กล่าวถึงเรื่องอินทรีย์ในส่วนที่เป็นองค์ธรรมล้วนๆ ยังไม่ได้มีการศึกษาถึงเรื่องอินทรีย์ที่เป็นปัจจัยการบรรลุนิพพานในลักษณะของบุคคลาธิฐาน ที่มีบุคคลเป็นเหมือนสัญลักษณ์ขององค์ธรรมจากโลกียภูมิ สู่โลกุตตรภูมิ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงได้ทำการวิจัยโดยมีบุคคลนามว่า “มาคัณทยิทธิปริพาชก” ซึ่งเป็นนักบวชนอกพระพุทธศาสนา หรือ อัญญเดียรัถย์ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ (1) ดาบส หรือเรียกว่า ฤๅษี ขวัญ (2) ปริพาชกกลุ่มที่นุ่งห่มผ้า เรียกว่า อาชีวก และปริพาชกแบบชีเปลือย ไม่นุ่งห่มผ้า เรียกว่า อเจลก และ (3) นิครนถ์ (เหล่าสาวกของศาสนาตามหาวิระ) ความเป็นอยู่ จะอยู่รวมกันเป็นชุมชนคล้ายสังคมไทย จะแตกต่างเรื่องของคำสอนที่บางอย่างตรงกับคำสอนในพระพุทธศาสนา บางอย่างจะขัดแย้งกัน ตรงข้ามกัน จึงเป็นที่มาของการเข้าปริวาส 4 เดือน ก่อนจะบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา และพุทธบัญญัติวินัยต่างๆ โดยเฉพาะเจาะจงลงไปในเรื่อง พุทธบัญญัติเกี่ยวกับการสงเคราะห์นักบวชนอกพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของปุถุชนในปัจจุบันนี้ โดยเชื่อมโยงหลักคำสอนของพระพุทธองค์ กับบทบาท หน้าที่ การดำเนินชีวิตประจำวันของปุถุชนทั่วไป เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อลด ละกิเลสทั้งปวง มุ่งสู่ความสงบแห่งนิพพานเป็นที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์วิเสส ฉบับภาษาไทย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล โดยแบ่งตามแหล่งข้อมูล

1.1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การสำรวม

อินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร” โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงเรื่องประเภทของอินทรีย์ การสำรวมอินทรีย์เป็นหลัก และองค์ธรรมที่เป็นปัจจัยในการบรรลุนิพพาน

1.2) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย พ.ศ.2552 และปกรณ์-วิเสสภาษาไทย พ.ศ.2559 ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร” และศึกษาตำรา หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่อง และวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งปัญหาที่ต้องการทราบ เพื่อนำมาประมวลใช้ประกอบการวิจัยครั้งนี้

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร มีดังนี้

2.1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย และข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถาภาษาไทย ปกรณ์วิเสสภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนงานวิจัย ตำรา บทความ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องในงานวิจัยนี้

2.2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อาจจัดเรียงตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

3. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในรูปแบบวิทยานิพนธ์ และแนะนำหัวข้อการวิจัยในครั้งต่อไป อีกทั้งข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในภาคหน้า

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎกอรรถกถา ปกรณ์วิเสส ฉบับภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของมาคัณทียสูตร 2) ศึกษาการสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร 3) วิเคราะห์การสำรวมอินทรีย์ที่ปรากฏในมาคัณทียสูตร ผลการวิจัยพบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พระสูตรนี้เป็นเรื่องราวของอัญญเดียรธีย์ นักบวชนอกพระพุทธศาสนากลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า “ปริพาชก” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับลัทธิพราหมณ์ มาคัณทียสูตรว่าด้วยเรื่องปริพาชกชื่อมาคัณทียะ (ม.ม.13/207-222/245-259) ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 13 จัดอยู่ในคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณาสก์ หมวดปริพาชกวรรค มูลเหตุของพระสูตรนี้เกิดขึ้นที่เมืองกัมมาสธัมมะ แคว้นกุรุอันเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือ ตอนบนของแม่น้ำสินธุ อยู่ในอาณาบริเวณใกล้เชิงเขาหิมาลัย แคว้นกุรุเป็นหนึ่งใน 16 แคว้นในสมัยพุทธกาลที่มีความสำคัญ เกิดเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ มากมาย พระพุทธเจ้าเสด็จแคว้นกุรุ หลายครั้งหลายคราวทรงแสดงธรรมหลายแบบ เช่น แสดงธรรมเฉพาะพระสาวกที่ติดตาม แสดงธรรมแก่พระสาวกพร้อมทั้งบริษัท 4 และทรงเสด็จไปแสดงธรรมแก่บุคคลอื่นๆ โดยตรง เนื้อหาและใจความสำคัญโดยย่อของมาคัณทียสูตร (ม.ม.13/-/[59-60]) คือ พระสูตรว่าด้วยปริพาชกชื่อ “มาคัณทียะ” ซึ่งนี้ตั้งตามชื่อบุคคลที่ปรากฏในพระสูตร พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงแก่มาคัณทียปริพาชก ขณะประทับอยู่ที่โรงบูชาไฟของพราหมณ์

การทวาชโคตร ในนิคมของชาวกุล ชื่อกัมมาสธัมมะ แคว้นกุล เพราะพระองค์ทรงทราบว่ามาคันตียะมีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้ มูลเหตุการแสดงพระสูตรนี้จัดอยู่ในประเภท ปรัชญาสยะ ซึ่งมีใจความสำคัญโดยย่อดังนี้ มาคันตียะปริพาชกเข้าไปขออาศัยโรงบูชาไฟของพราหมณ์การทวาชโคตร เมื่อทราบว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ก่อนแล้ว จึงกล่าวกับพราหมณ์การทวาชโคตรว่า การได้เห็นที่นอนของพระผู้มีพระภาคเป็นอัปมงคล เมื่อพราหมณ์การทวาชโคตรกล่าวห้าม เขาก็ว่ายืนยันเช่นเดิม เพราะถือว่าอยู่ในสูตรของเขา หมายถึง การจะกล่าวสิ่งใด กับใคร ก็จะต้องกล่าวกับผู้นั้นเท่านั้น ข้ายังกล่าวหาพระผู้มีพระภาคว่า เป็นผู้ทำลายความเจริญในลัทธิของเขา เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนให้สำรวมอินทรีย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

พระพุทธองค์ทรงยกอุปมา-อุปไมยขึ้นเปรียบเทียบ แสดงแก่มาคณตียะปริพาชก ดังนี้ (1) เปรียบเหมือนคหบดี หรือบุตรของคหบดี ได้รับการบำเรอด้วยกามคุณ 5 ของมนุษย์ เมื่อตายไปเกิดเป็นเทพบุตรเสวยกามทิพย์ ย่อมไม่ไยดีกามของมนุษย์ (2) เปรียบเหมือนบุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน มีตัวเป็นแผลพุพอง มีพยาธิบ่อนทำลาย ใช้เล็บ เกาปากแผล ใช้ถ่านไฟรมกายให้ร้อน เมื่อหายจากโรคนั้นแล้ว เห็นคนอื่นเป็นโรคเรื้อน ก็ไม่กระหยิ่มยินดีกับการเกา หรือการใช้ถ่านไฟรมกาย (3) เปรียบกามเหมือนหลุมถ่านเพลิง บุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน ใช้ถ่านไฟรมกายจนหายจากโรคเรื้อนแล้ว มีคนอุทิศให้เข้าไปที่หลุมถ่านเพลิง เขาไม่ยอมเข้าไปอีก พยายามดิ้นรนให้หลุดหนี เพราะหลุมถ่านเพลิงมีความเร่าร้อน พระพุทธองค์ทรงอธิบายต่อไปว่า สัตว์ทั้งหลายผู้เสพกามได้รับความยินดี ความพอใจจากกามนั้น เหมือนบุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน มีความยินดี มีความพอใจอยู่บ้าง ที่ได้เกาแผล แต่สัตว์ทั้งหลายก็ต้องเร่าร้อนเพราะถูกกามแผดเผา จิตใจไม่สงบ ส่วนผู้ที่ไม่เร่าร้อน มีจิตใจสงบก็เพราะละกามทั้งหลายได้ ทรงเปล่งอุทานว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง บรรดาทางทั้งหลายอันให้ถึงอมตธรรม ทางมีองค์ ๘ เป็นทางอันเกษม มาคณตียะปริพาชกกราบทูลว่า เขาเคยได้ฟังคำนี้ เมื่อพระพุทธองค์ตรัสถามความหมายของความไม่มีโรค เขาเอามือลูบกายแล้วบอกว่านั้นคือ ความไม่มีโรค และนั่นคือนิพพาน (4) เปรียบคนตาบอดมาแต่กำเนิด ได้ฟังเรื่อง ผ้าขาวสะอาด จึงเที่ยวแสวงหาผ้าขาว มีคนเอาผ้าเนื้อหยาบเปื้อนน้ำมันมาหลอกว่าเป็นผ้าขาวสะอาด ก็เอามาห่มพรางพุดด้วยความดีใจว่า ‘ผ้าขาวสะอาดสะอาด ไม่สกปรกจริง ๆ’ เพราะเชื่อคนตาดี ไม่ใช่เพราะรู้เห็น พวกอัญญเดียรัจฉายปริพาชกก็เหมือนกัน ไม่รู้จักความไม่มีโรคไม่เห็นนิพพาน ก็ยังกล่าวค่านั้นได้เพราะจำกันมา พระพุทธองค์ทรงสรุปว่า การที่มาคณตียะปริพาชกกล่าวว่าร่างกายที่ไม่มีโรค เป็นความไม่มีโรค เป็นนิพพานนั้น เป็นการกล่าวโดยไม่มีจักขุอย่างที่พระอรียบุคคลมี จากนั้นมาคณตียะปริพาชกจึงกราบทูลให้แสดงธรรมเพื่อให้ตนไม่เป็นคนตาบอด พระผู้มีพระภาคทรงแนะนำให้คบสัตตบุรุษ ฟังธรรมจากท่านและปฏิบัติตาม มาคณตียะปริพาชกจึงขออุปสมบท ต่อมาได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. อินทรีย์ 6 คือ 1) จักขุนทรีย์ 2) โสตินทรีย์ 3) ฆานินทรีย์ 4) ชิวหินทรีย์ 5) กายินทรีย์ 6) มนินทรีย์ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างความสุขในลัทธิของมาคณตียะปริพาชก อันเป็นความสุขทางโลกียะ กับความสุขในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน ลัทธิความเจริญในทวารทั้ง 6 ของมาคณตียะปริพาชกที่มีการบัญญัติไว้ (ม.ม.อ.-/207/201) ดังนี้ ควรให้จักขุองงาม เจริญ คือ ควรมองดูรูปที่ไม่เคยเห็น รูปที่เห็นแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้โสตะงอกงาม เจริญ คือ ควรฟังเสียงที่ไม่เคยฟัง เสียงที่ฟังแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้ฆานะงอกงาม เจริญ คือ ควรดมกลิ่นที่ไม่เคยดม กลิ่นที่ดมแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้ชีวหา

งอกงาม เจริญ คือ ควรลิ้มรสที่ไม่เคยลิ้ม รสที่ลิ้มแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้กายงอกงาม เจริญ คือ ควรถูกต้อง กายที่ไม่เคยถูกต้อง กายที่ถูกต้องแล้วควรผ่านเลยไป ควรให้ใจงอกงาม เจริญ คือ ควรรู้แจ้งธรรมที่ไม่เคยรู้แจ้ง ธรรมที่รู้แจ้งแล้วควรผ่านเลยไป ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแกไขข้อกล่าวหาด้วยการแสดงธรรมเรื่องการสำรวมในทวารทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาบัญญัติไว้ (ม.ม.13/209/247) ดังนี้ ตามีรูปเป็นที่ยินดี ยินดีในรูปแล้ว อันรูปให้ บันเทิงแล้ว ตานันตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมตานัน หู มีเสียงเป็นที่ยินดี ยินดีในเสียงแล้ว อันเสียงให้บันเทิงแล้ว หูนันตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมหู นั้น จมูกมีกลิ่นเป็นที่ยินดี ยินดีในกลิ่นแล้ว อันกลิ่นให้บันเทิงแล้ว จมูก นั้นตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมจมูกนั้น ลิ้นมีรสเป็นที่ ยินดี ยินดีในรสแล้ว อันรสให้บันเทิงแล้ว ลิ้นนั้นตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อม แสดงธรรมเพื่อสำรวมลิ้นนั้น กายมีไผธฐัพพะ (สัมผัส) เป็นที่ยินดี ยินดีในไผธฐัพพะแล้ว อันไผธฐัพพะให้บันเทิง แล้ว กายนั้นตถาคตฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมแสดงธรรมเพื่อสำรวมกายนั้น

กามคุณ 5 อันเกิดจากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ในทวารทั้ง 6 ตามลัทธิของมาคณคิยปริพาชก เป็น ความสุขโสมนัสในเวทนา (ส.สพ.18/13/11) เป็นโลกียสุข ดังเช่นอุปมา-อุปไมย คนเป็นโรคเรื้อนที่พระพุทธเจ้า แสดงแก่มาคณคิยปริพาชก เปรียบบุรุษผู้เป็นโรคเรื้อน มีตัวเป็นแผลพุพองมีเชื้อโรคคอยบ่อนทำลายใช้เล็บเกา ปากแผล ใช้ถ่านไฟรมกายให้ร้อน ไฟจากหลุมถ่านเพลิง มีสัมผัสเป็นทุกข์ มีความร้อนมาก มีความเร่าร้อนมาก เหมือนกัน พระพุทธองค์ทรงถามมาคณคิยปริพาชกว่า ไฟมีสัมผัสเป็นทุกข์ มีความร้อนมากมีความเร่าร้อนมาก เฉพาะบัดนี้เท่านั้นหรือ เขาตอบว่า ทั้งบัดนี้และเมื่อก่อนที่ผ่านมา แต่คนที่ เป็นโรคเรื้อน กลับรู้สึกว่า ไฟจากหลุม ถ่านเพลิงนั้น มีสัมผัสเป็นสุข ด้วยเข้าใจว่า กามคุณนั้นเป็นสุข ส่วนการสำรวมในทวารทั้ง 6 ตามหลัก พระพุทธศาสนานั้น เป็นความสุขชั้นสูงกว่าความสุขที่เกิดจากกามคุณ ดังเช่นอุปมา-อุปไมย บุรุษที่มั่งคั่งด้วย ทรัพย์สมบัติ เือบอัมพรั่งพร้อมด้วยกามคุณ 5 ในรูป เสียง กลิ่น รส กายสัมผัส หากเขาประพฤติกายสุจริต วจี สุจริต มโนสุจริต เมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ จะได้ไปเกิดเป็นเทพบุตรในหมู่เทพชั้นดาวดึงส์ มีหมู่ นางอัปสรแวดล้อมอยู่ในสวนนันทวัน เือบอัมพรั่งพร้อมด้วยกามคุณที่เป็นทิพย์ เมื่อเขาได้รู้ความเกิด ความดับ คุณ โทษ และเครื่องสลัดออกจากกาม ละตัณหาในกามได้ ปราศจากความกระหายในกาม เกิดความสงบในจิตใจ แล้วมองเห็นคบหบดี หรือบุตรคบหบดีท่านอื่นๆ ที่ยังเสพกามคุณ 5 อยู่ เขาย่อมไม่สนใจในกามคุณนั้นอีก ละทิ้งกาม คุณนั้นได้ ไม่หวนกลับไปเสพกามคุณนั้นอีก เมื่อมีความสุขชั้นสูงกว่า ย่อมไม่กลับไปเสพกามคุณที่เป็นความสุข ชั้นต่ำกว่า

อินทรี 6 (อภิ.วิ.35/219/197) คือ (1) จักขุ-ตา มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการเห็นรูป, สี (รูปะ) เรียกว่า จักขุอินทรี (2) โสตะ-หู มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการได้ยินเสียง (สัททะ) เรียกว่า โสติดินทรี (3) ฆานะ-จมูก มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการได้กลิ่น (คันธะ) เรียกว่า ฆานินทรี (4) ชิวหา-ลิ้น มี หน้าที่และความเป็นใหญ่ในการลิ้มรส (รสะ) เรียกว่า ชิวหินทรี (5) กายะ (กาย) มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ใน การสัมผัส (โผฏฐัพพะ) เรียกว่า กายินทรี (6) มโน (ใจ) มีหน้าที่และความเป็นใหญ่ในการรับรู้อารมณ์ (อัม มารมณ) เรียกว่า มนินทรี พระพุทธเจ้าแสดงเรื่องการสำรวมอินทรี 6 แก่มาคณคิยปริพาชก เพื่อแสดงว่า ทวารทั้ง 6 ที่ฝึกดีแล้ว คัมครองดีแล้ว รักษาดีแล้ว สำรวมดีแล้ว ย่อมรู้การเกิด การดับ คุณ โทษ และอุปายเป็น

เครื่องสลัดออกจากกามคุณ 5 ได้ตามความเป็นจริง สามารถละต้นหาได้ บรรเทาความเร่าร้อนอันเกิดจากกามคุณ 5 ได้ เป็นผู้ปราศจากความกระหาย มีจิตสงบภายในอยู่ ผู้นั้นได้ชื่อว่า การสำรวม อันเป็นธรรมที่ทำให้คนฉลาดรอบรู้ และเป็นอริยะ การรับรู้ถึงความสุขที่เกิดขึ้น แต่ไม่ปล่อยให้เกิดกิเลสเกิดขึ้นในจิตใจ เรียกว่า อินทรีย์สังวร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. 1) ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ในลัทธิของมอคคณิยปริพาชก เป็นเพียงความสุขทางกายเท่านั้นตามคำสอนในลัทธิของตนเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับความไม่มีโรคในทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพ้นทุกข์ พ้นจากชั้น 5 มุ่งสู่การนิพพานเป็นที่สุด มอคคณิยปริพาชกเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาท ด้วยเหตุที่ไม่มีการสำรวมในจักขุนทรีย์ โสณินทรีย์ ฆานินทรีย์ ชิวหินทรีย์ กายินทรีย์ มนินทรีย์ เมื่อไม่มีการสำรวมในอินทรีย์ จิตย่อมชานไปในรูปที่เห็น เสียงที่ได้ยิน กลิ่นที่ได้ดม รสที่ได้ลิ้ม กายที่ได้สัมผัส อันเป็นบ่อเกิดของกามคุณ 5 นำพาให้กิเลสเข้าสู่ใจ ธรรมในการเจริญสมณะ วิปัสสนา ย่อมไม่เกิดแก่มอคคณิยปริพาชก การสำรวมอินทรีย์ จึงเป็นเครื่องป้องกัน คัมภีรกร รักษาทวารทั้ง 6 ไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ ไม่ให้หลงใหลตามกระแสกิเลส เป็นผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท ธรรมในการเจริญสมณะ วิปัสสนา ย่อมเกิดแก่มอคคณิยปริพาชก

2) การสำรวมอินทรีย์ เป็นธรรมเครื่องสลัดออกจากกามคุณ ๕ พระพุทธองค์ทรงชี้ให้มอคคณิยปริพาชกเห็นถึง การเกิด การดับ คุณ โทษ และอุปายเป็นเครื่องสลัดออกจากกามคุณ 5 (ม.ม.13/210/247-248) นำพาความบริสุทธิ์แห่งศีล สมาธิ ปัญญา ให้เกิดขึ้น อันเป็นเครื่องมือในการปราบกิเลส (ขุ.ป.31/24/34) ตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งประเภทของกิเลส ได้แก่ (1) วิติกมกิเลส คือ กิเลสอย่างหยาบ (2) ปริยภูฐานกิเลส คือ กิเลสอย่างละเอียด และ (3) อนุสัยกิเลส คือ กิเลสที่เป็น “อนุสัย” นอนเนื่องในขันธสันดาน ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและวิธีในการปราบกิเลสแต่ละชนิด ได้แก่ (1) กิเลสอย่างหยาบเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางกายกรรม วาจากรรม จึงปราบได้ด้วยศีลการปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “วิกขัมภนปหาน” (2) กิเลสอย่างละเอียดเป็นกิเลสที่เกิดขึ้นทางมโนกรรม จึงปราบได้ด้วยสมาธิ ด้วยฌาน การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “ตัทธกปหาน” (3) กิเลสที่เป็นอนุสัย เป็นกิเลสที่นอนเนื่อง การปราบจึงต้องใช้ปัญญาในการปราบ เป็นการปราบจากภายใน ด้วยกำลังของธรรมที่สามารถปราบได้ การปราบลักษณะนี้ เรียกว่า “สมุจเฉทปหาน”

3) การปราบกิเลสด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา จำเป็นต้องอาศัย อินทรีย์ 5 ได้แก่ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ทำให้เกิดการสำรวมในอินทรีย์ทั้งปวง การประพฤติกายสุจริต วาจาสุจริต บังเกิดความบริสุทธิ์แห่งศีล และความตั้งมั่นแห่งศีล มีสติตั้งมั่น ในการพิจารณาภิเลส ป้องกันกิเลส ลด ละ อकुศลธรรมทั้งปวง สร้างกุศลธรรมทั้งปวง เมื่อจิตเกิดความบริสุทธิ์ ย่อมนำพาให้ศีลบริสุทธิ์ด้วย เกิดเป็นมโนสุจริต เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

4) ภิกษุในธรรมวินัย มีปฏิปทาเรื่องการสำรวมอินทรีย์ ดังนี้ (1) การสำรวมในนวกภิกขุ 5 (อง.ปญฺขจก.22/114/192-193) (2) การสำรวมอินทรีย์ในสังวร 5 (P.A.Payutto. 2559/178) (3) การสำรวมอินทรีย์ในปาริสุทธิศีล 4 มอคคณิยปริพาชกอยู่ปริวาส 4 ปีตามความตั้งใจของตนเอง ได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ทำให้แจ้งในประโยชน์อันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ส่งผลให้มอคคณิยปริพาชกบรรลุอรหัตผล (ม.ม.13/222/259)

องค์ความรู้ใหม่

สังคมของโลกปัจจุบันนี้ เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ได้แก่ สังคมครอบครัว สังคมเพื่อน ๆ สังคมคนทำงาน และสังคมคนสาธารณะ เช่น ดารา นักร้อง นักการเมือง นักปกครอง เป็นต้น เราสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลนั้น ๆ ได้จากเทคโนโลยี ด้วยการสื่อสารที่เปิดกว้างนี้ จึงเกิดเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง เมื่อทราบความเคลื่อนไหวต่างๆ แล้ว จึงมีการตอบกลับความเคลื่อนไหวนั้น ซึ่งในส่วนนี้ก่อให้เกิดทั้งที่เป็นประโยชน์ และเกิดโทษ ทั้ง 2 ฝ่าย โดยฝ่ายที่เป็นผู้ส่งความเคลื่อนไหว และฝ่ายผู้ตอบกลับ แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ให้คำแนะนำในส่วนที่ตนเองมีประสบการณ์จริง เป็นผู้รู้จริงในเรื่องนั้นๆ แสดงความคิดเห็นด้วยจิตเป็นกุศล มีเมตตา ย่อมนำไปให้เกิดความสงบ หากแต่การแสดงความคิดเห็นที่มาจากกิเลส เกิดโลภะ โทสะ โมหะ ยุแหยง ก่อให้เกิดความริ้วราน เกิดความแตกแยก ย่อมเป็นโทษที่เกิดจากการสื่อสาร ในบางครั้งการทะเลาะวิวาท เกิดความคิดเห็นที่เป็นอกุศลกรรม ไม่มีมูล ไม่ใช่ความจริง เป็นเรื่องสร้างขึ้นจากบุคคลหนึ่ง ก่อให้เกิดการแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย 3 ฝ่าย ที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และที่ไม่ออกความเห็น ปัญหาบานปลาย ลูกกลมใหญ่โต จากความไม่จริง จากความเท็จ และจากความคิดเห็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง

การทะเลาะวิวาท ด้วยพฤติกรรมทางวาจา ด้วยพฤติกรรมทางกาย การชกต่อย ตีฟัน เป็นสิ่งที่พบเห็นมาตลอดตั้งแต่อดีตกาล แต่การทะเลาะวิวาทด้วยข้อความที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยี ด้านการสื่อสารในโลกปัจจุบันนี้ เป็นพฤติกรรมที่เกิดทางใจ และส่งผลออกมาทางกาย ที่เป็นตัวอักษร ไม่ได้ผ่านออกมาทางการชกต่อย หรือ วิวาทด้วยการด่าทอ หากพิจารณาถึงกิเลสที่คุกรุ่นอยู่ภายในใจ ส่งผลกระทบไปถึงอนุสัยกิเลสที่นอนเนื่องในใจ ให้พุ่งขึ้นมาได้ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นสงครามย่อยๆ ที่เกิดในใจตนเอง หาทางออกไม่ได้ จึงปะทุออกมาเป็นการโต้ตอบทางตัวอักษร โดยไม่ได้คำนึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อไป ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวเรื่องความบริสุทธิ์ของศีล จากการละอกุศลกรรม หมั่นสร้างกุศลกรรม เป็นธรรมคู่ ที่จะนำพาชีวิตให้เกิดความสงบ และนำพาให้จิตเกิดความบริสุทธิ์ด้วยการเจริญภาวนา สร้างปัญญาให้เกิดความรู้ชัด รู้แจ้งในทุกสิ่งที่เป็นจริง ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การมีธรรมประจำใจ การสำรวมกาย วาจา ใจ การรักษาศีลพื้นฐาน ได้แก่ ศีล ๕ จะสามารถนำพาให้บุคคลหลุดพ้นจากกิเลส อันเกิดจากเทคโนโลยี ด้านการสื่อสารนี้ได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) หัวข้อเรื่อง การเจริญวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาอินทรีย์ 5

ในการศึกษาหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และเข้าคอร์สฝึกอบรมจิต ที่มีระยะเวลาตั้งแต่ 15 วันขึ้นไป เพื่อพัฒนาอินทรีย์ 5 ยังประโยชน์ทางการพิจารณาเห็น รูป-นาม ที่ชัดเจนขึ้น จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะอาการของญาณ 16 อันจะสามารถดำเนินจิตสู่นิพพานได้

- 2) หัวข้อเรื่อง อินทรีย์ 5 พละ 5 ที่มีผลต่อโพธิปักขิยธรรม 37

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง อินทรีย์ 5 พละ 5 ที่มีผลต่อโพธิปักขิยธรรม 37 เนื่องด้วย พละกำลังของอินทรีย์ 5 จะช่วยส่งเสริมจิตให้มีพละกำลังมากขึ้น สลัดออกจากธรรมเดิม และเลื่อนขั้นในธรรมขั้นสูงต่อไป

- 3) หัวข้อเรื่อง วิเคราะห์กุศลกรรมบถ 10 ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาอินทรีย์ 6

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง วิเคราะห์ทัศนกรรมบท 10 ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาอินทรีย์ 6 พร้อมทั้งประเมินผลในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี ว่าตนเองมีกำไร-ขาดทุน มากน้อยเพียงใด ตามคำสอนของพระปัญญานันทภิกขุ เพื่อจะได้มองเห็นตนเองมากขึ้นสามารถแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองได้

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tipitaka in Thai language (Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2013). *Commentary in Thai language (Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2012). *Pakorn Wises in Thai language (Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition)*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing Press.
- Luang Pu Sujinno, W. (1985). *Luang Pu Waen Sujinno*. Nakhon Nayok: Nuam Rachanusorn Foundation Printing House.
- Longsomboon, P. (1997). *Bihar-Thai dictionary*. Bangkok: Ruangpanya Shop.
- Phra Phothiyan Thera (Luang Pho Suphatto), C. (2011). *Book of Phra Phothiyan Thera*. Bangkok: Fueng Fah Printing Co., Ltd.
- Royal Academy of Thailand. (2011). *Royal Institute Dictionary (in honor of His Majesty the King on the occasion of the auspicious occasion of His Majesty the King's 7th Cycle Birthday Anniversary)*. Bangkok: Siri Wattana Interprint Public Company Limited.
- Wachirametee, V. (2012). *Passion management*. Nonthaburi: Pran Publishing House.
- Somdet Phra Yannasamvara Supreme Patriarch Sakon Maha Sangkha Parina, Y. (2013). *Chitta Nakorn*. Bangkok: Med Sai Printing House.
- Somdet Phra Buddhakhosachan (Payutto), P. (2014). *Buddhist dictionary: Vocabulary edition (Paid-Additional, Phase 1/Termination), 22nd printing*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.
- Somdet Phra Buddhakhosachan (Payutto), P. (2016). *Buddhist dictionary: Dharma edition, 34th edition*. Bangkok: Dharmasapa Buddhism Printing House.
- Reverend Father Nanthaphikkhu, P. (2016). *Dokmajjai Tan, Dokmaichan*. Bangkok: Pim Dee Co., Ltd.

- Brahma Pandit, P. (2018). *The International Tipitaka: The way of Dharma from Buddha wisdom*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Chaisuwan, W. (2020). *Phra Abhidhamma: Who says it's difficult?* Bangkok: Amarin Printing and Publishing Co., Ltd.
- Somdet Phra Buddhakhosachan (Payutto), P. (2021). *Education for civilization development*. Bangkok: Pimsuay Co., Ltd.
- Tumthong, S. (2011). *Development of organic matter* (Master's thesis, Department of Buddhism, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Louweera, N. (2012). *Study of organic development in the Indriyabhavana Sutra* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phramaha Sirikutto (Boonlert), P. (2015). *Study of the consideration of the six organics for the development of insight and meditation* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phrakhru Pisanchotiwat (Chotipanyo), W. (2016). *Study of Parisutthi precepts in the practice of Vipassana meditation* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Kongsuksri, C. (2018). *A study of Vipassana meditation practices in the Sangvara Sutta* (Master's thesis, Department of Vipassana Meditation, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phra Maha Ajanpalee (Kaew Kongket), P. (2018). *Buddhist ordinances concerning nonreligious clergy*. *Journal of Peace Studies Review*, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 6(Special Issue, November-December).
- Phra Techadhammo (Hiran), T. (2020). *Guidelines for the development of monasticism in today's society*. *Mahachulalongkornthorn Journal*, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Basham, A. L. (2016). *Wonder India: The wonder that was India* (K. Laongsri et al., Trans.). Bangkok: Social Science and Humanities Textbook Project Foundation Printing.
- Phra Maha Thera (Maha Si Sayado), S. (2021). *The Burmese educator: Vipassana Chuni* (C. Praman, Trans.). Bangkok: Inner Design & Printing Limited Partnership.

